

МТС-ТЕР АЖЫЛЫҢ МУРНАКЧЫ МУРНАКЧЫ ДУРЖУЛГАЗЫ

Делгелге киржир эргени канчар чедип алган бис

II. ПЯТНИЦА,

Алтай крайның Ворошилов МТС-зиниң директору

***

Бөрүзүтлери	1950 ч.	1954 ч.
Ажылдың кемчөөли (га-биле)	51490	98030
Күш-хүннениң чарыгдалы	256940	367574
Тарааның нинти чылдызы (пуд-биле)	594200	2571673
Акша орулгазы (мүд рубль-биле)	827	19255,9
1 күш-хүнүнүң орулгазы (рубль-биле)	3,2	47,3

1954 чылда бедик дүжүт дөш демисежи турган бистер станциянын бүгү механизаторларын, тускай эртемчилерин болган колхозчуларын СЭКН ТБ-ның сентябрь Плануунуң шийитирерин күтүсөдирине организастан бис. Бо доктадык МТС-терниң, колхозтарнын партия болган комсомол хуралдарына, МТС ажылдачыларын болган тускай эртемчилериниң база колхозтарын нинти хуралдарына кичтөөгөйни-биле өрөгөн. Тракторун дөрт бригадаларына партиянын болган комсомол бөлүктөрүн тургускан. Тракторун бүгү бригадаларына профбөлүктөрүн организастан. Кур болган кукуккан черлерин шийтөөдүн алмыр-биле МТС комсомол-анжыктарын үш бригадаларын оон иштинде херэжөөннениң бир бригадаларын тургускан.

1953 чылдың май айла-ла предлужниктиң трактор андазыны-биле ханызын 22—25 сантиметр кылдыр андарып каан 3480 га шөлдүг чыны андарган кара чер турган чүе. Бок үнүштери чок кылым, хөрүңге шыкты доктадып артырар согула-биле чай дүргүзүндө аяа 3 катап култивацияны кылган. Июнь айда үш одуругуул сеялка-биле чагылаатыр үнүш кылдыр тармаал-тоорукту тараан. Оон урезиниң дискалыг сеялгалар-биле одурууну аразының калбаан 15 сантиметр кылдыр, чагаак үнүштери (кулустерини) аразы үш сеялканы калбаа-биле ден кылдыр, тодаргайлаарга, 10,8 метр тараан. 1953 чылдың дүжүтүн ажаап алган доран-на хоораны үлдүрөткөн, мычарга августун ортаа уезинден эгелеп күсүк чер андарыганын эгелеэ: предлужниктиң трактор андазын-биле ханызын 22—25 сантиметр кылдыр 6335 ганы, мычарга ханызы-биле тарап өзөр бок үнүштерин 6070 га черни 25—27 сантиметр ханы андарган. Оон агымда 2240 га черни андарган.

Андартыган шөлдерге болган 1954 чылдын ханызында шийтөөдүн ажылдагы кырып алдыр дээр 4097 га кур черге дөшкөр-ферваль айларга трактор-биле (харандар херексел-биле база далай-биле) хар доктадырып чоруткан. Ша оон ачым-биле ол черлерге чыгылган харын кылымы 80—100 сантиметр четкен.

Хар эрп эгелеэрге, апрельдин сөөгү оон хоорунда, бүгү трактор бригадалары эрпиди сугарып доктадып турар ажылды кылдып турганнар. Ол сорулгага, бизин ушуну каан бестиг трактор андазын-биле ханызын. Немикти доора одуругу аразы 10—12 метр кылдыр харын чарыпкан. Инчаар харын чарып каан черлерин хары дүргөн эрпиди, бүгү шөк хөрүңге сиер. Ол чорук бистиг байдалымызга дүжүтө уугу жуу-дуузалык. Оон агымда, шак мычарды харын чарар арга, ол черни хары дүргөн эрпидиге дузалап, ол черни эрте болбазырадын ажаалдарына дузалап.

Хөрүн четип эрпиди билек, апрельдин 26—27-де, «Зигага» деп аар илбир-биле 18125 га черин эрте чакы илбиртешкин ийи дашкар чоруткан. Оон агым-биле шөлдүг кыры десиктенген, чыгылган шыктың дамчып бусталып, үнерин хөрүнүң кырындагы кадыкың кашпалары (сугалдары) үредетинген.

Кур болган куруккан черлерин ший шийгедип алмырына оза кичтөөгөйни салган. МТС-тиң агрономдары шийгедип алмыр-биле шийин алган участкаларын өй-шаанда шийткен, андартыр черин дегемин, хөрүнүңүгү механиктиң составын, участка буртузун үнүштерин болган оларын шийткелгениниң хире-чаданы шийткел, доктаатыннар. Ол материалдарга үндөйлөшкөн, чаа черин болбазырадырнын агрохотиказын чогааткан. Агротехниктиң хемчеглериниң планын трактор болган хову бригадаларын бүгүрүде хуралдарына чыгуаалык көргөн.

Хову ажылдарын эгелеэриниң мурунда, март айда, МТС-ке кээп турар чаа техника болган кур черин болбазырадырнын агрохотиказын база чаштырарын агарларын өрөңдөри-биле механиктерин, трактор бригадаларын бригадирлерин болган трактористтерин 10 хову хуусаа-биле семинарын эртурген. Механизаторлар теория таламы-биле эргелек чугула белеткеди өрөңдөн алган, агрохотиктиң планга баш уугу көрдүнгөн агарларын медресдин-биле ажылдааннар.

Кур черлерин предлужниктиң андазын-биле, ханызын 22—25 сантиметр чедир, апрельдин 25-тен эгелеш майнын 7-ге чедир андарышкан, аар илбир-биле ийи дашкар илбиртешкин андарыла-биле кады харуга чоруткан: чакы андарыганынын муруну чарында дискелетингөөн участкаларын хөрүңүн аар катоктар-биле бастырган. Дыка шийткелген кур чер-

ханызациянын хөгжүдөсү чүгө хову ажылында колхозчуларын күш-ажылынын бүдүрүчүлүгүн көдүргөн эвес, харын күш-хүнүнүң орулгазын улагаттырган. Бо дугайын моор ажаанда таблицаар көргүзүп турар.

Ушкан тарааларын ажаап алмырыга ушкан тараа көдүртүп тускай херекселди калбаа-биле ажылгаан, оларын бир чамдыктын МТС-ке кылган, бир чамдыктын Барнаулдуң котел заводундан алган. Комбайнның көскөн тараанын ол көскөн билекле доп-доран кыры шымылгы шаңдырже сөөртүп ашарган, аяа кургадып, ажылдан кылган белетке шийткелгөөн чорудуп турган.

Сорт участкаларын тарааларын өй-шаанда ажаап алган, аргаалаш, тараа складтарын ашарып уруп турган бис. 1954 чылда урезин уларыктын планын 100 хуу жүсөткөн. Бүгү урезини бирги болган ийги класстарын чажыла кондичияныга чедирген. Чижээ, Альбидум 3700 деп кымылгыстың урезиниң 1000 борбактын дегими 35—36 грамм болуп, ол урезинериниң үнүчүлү—88—99 хуу чедип турган.

1955 чылда бедик дүжүт дөш демиседи өрткөн чылдың чынында-ла эгелеэне бис. Эң бедик дүжүтү эрте чыны андарган эрпиди, күзүн эрте андарган болган эң болбазырадын кылган кур чер бөр дөрүн дүжүткө билекле бүдүрөткөн. Ийдиң төлөөде, механизаторлар 3200 га чаа черин чарып планын турган 5050 ганы чарыган, эрге андарган черин чыгы андарыганын 4612 ганы болган күсүк андарыгынын 10247 ганы эң эки агрохотиктиң хуусаада кылган.

Хөрүнү болбазырадыр болган урезиниң чакыда өрткөн чыны шийин алганмыс чаа агарларын калбаа-биле ажылгаан бис. 5 муң га шөлдө кымылгысты ханы карааттай чаштырар арга-биле, мычарга кымын одуругуул чажар арга-биле 2 муң га черге чаштырган; 7100 га черге чашкан урезиниң фосфор-бактерин-биле болбазырадын ажылдаан. Бо чымын органикти болган минералдыг кемжидилгелерин калбаа-биле ажылгап эгелеэ. Кукурузаның бүгү шөлдүнүгү гектар бүрүзүгө 1 тонна иридин болган 2 центнер минерал кемжидилгелери теккен. Органикти болган минералдыг кемжидилгелерин картофель одуругу бүгү 226 га болган ногаа тарым—300 га черге база теккен.

Ворошилов МТС-тиң зонасында колхозтарга, эрпкен чымын кукуруза чүгө 127 ганы ээлеп турган, ол ээлеп хөй дүжүтү берген. Чижээ, Фрунзе аттыг колхоз гектар бүрүзүндө 650 центнер слас масазын, мычарга «Ленинниң оруу» колхоз—850 центнери алган. Кукурузанын тарылганынын шөлу бо чымын 2250 га чедир калбарган, оон иштинден 2200 га черин кукурузанынын баштарын болган сымын агым-агы ажаап ап, агым шийтээр.

1954 чылдың күзүндө андарган куруккан черге тарыза чогуу бүгү кукурузаны беш хуу иштинде дөрбөлчү-уяланчар арга-биле тараан. МТС-те бар турар «СН-6» деп сеялкалар-биле тарылганын кыска хуусаада дооарына чедип турган мычанга бистер тараа чажар беш сеялкаларын чогуу өй-шаанда эде дерип алган бис.

Бо чымын механизаторлар коллективни трактор септелгени январың 10-да дооскан, мычарга кокар машиналарын болган деритерини септелгени февраль 1-де дооскан. Тракторун бүгү бригадаларын болган тарыла агрегаттарын март 5-те таарыштыр тургускан. Марттын ортаа уезинде трактор бригадалары хову-ге үнгөнөр. Я. Нечушкинин бригаданы бир дугаарында мурван үнгөн. Ол бригадалар марттын 29-га күзүн болган чыны андарган черлерин илбиртеш эгелеэ. Мычарга, апрельдин 4-те чакы андарыгына эгелеп илбиртешкен.

Чакы тарылганы 7—8 хонку иштинде бедик шынарды эртургөр дөш механикаторлар солдарыны чоруткан болган бодунуң хүлээлгени алдарын-биле күтүскөнөр. Олурун тарым бүгү кукурузанын дөрбөлчү-уяланчар арга-биле тараан, оон агым-биле одуругуул аразын болбазырадыр ажылдарын долзуу-биле механизастан.

Бо чымын тарааның бүгү 54 комбайннын эрпкен чылдазын-даа эрте септеп дооскан болган шынар бедик септетинген. Ажаап алымшкын агрегаттарына ажылдаары-биле 64 штурвальщиктерин белеткөөн. Ажаап алымшкынның мурнакчы дуржулгаларын өрөңдөри семинарын комбайнлерге организастан.

Чылдың өскө уелеринге бодарга, чыны эрт болган балыктан кылган кемчерин органикте хову чедириниң уугу. Чыны эрттен кылган кемчерин даштын-дан көөрге эки шынарлыг кылдыр көстүр болза-даа оларда аямы-бүгү халдарымыз аарыгларын микроотары хөй-биле чымылган турар. Оон туржук, чаа соккан малдык болган чаа өдүргөн балыктын эдинде бешик микроотар чыны хөй болуп. Бир чүгүндө, мал боду черге аарык болган туруп болуп, ийи чүгүндө, соккан садымга, рынокка чедиргексе турда, сөөк шышак халдары тардыкчылары кайы болган черлерден микроотарын экеп чыштырып каан туруп болуп. Мычанга шийноктон эрт садып алгыда оварымыз чыны болуп, мал өмчөнниси баскан таңмазын барымдаал садып алмыр чугула.

Чыны балык эдин болган мал эдин, олардан кылган кемчерин серини, харын-даа сөөк черге шыгаза чогуу, чүгө дие, серини температурага микроотар оожу өтүп көздөрү ийикке азы шуут көздөп шийдөөс. Чыны эрт кемчерин арга-гаыт болза шыгавайып, саткан доран кемге хергелезе чогуу. Бир эвес ээлеп үр үде хергелеэр апарса, доштук сөөк черге сун шыгазар херек.

Эттен болган балыктан кемчерин ший кылган белеткөөн—кады кемчериниң чугула негеделериниң бирөөсү. Эт ай-мааны кемчерини көчүт оожу быжырап. Чугула үр болган бышар халдарымын сөөгүндө эт өзөгөтө кирип ылап бышкан туруп болуп. Этте болган балык эдинде бар микроотар оларын 60—70 градус чедир хайндырган сөөгүндө ам өтүп ууктаатынган турар.

Ижин-шөйүндү аарыгларын, ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуу дег микроотар эт болган балыктан кылган белеткөөн кемчерге катап тыштып келбейин дөш, оларын дугаалыг савага шыгазып камгалаарын база утлаза чогуу. Чиг эт ийикке балык салган калбак мыска азы савага бышкан эйти, балыкты чугулай чыткан, катап сабыс херек. Чүгө дие, демги чиг-өлтөн, балыктан савага азы калбак мыска чыдып калгызын аймылдыг микроотар белеткөөн кемге катап чышына берип болуп. Мычанга столовазын повары ийикке чег хайндырар бакын ээни чиг эт азы балык кезип доораар бир тускай, а бышкан эт болган балык сымар база бир тус калбак мыска ийикке тавактык болуп жууругу. Оон ийдиң чиг эт азы балык кезип доораан соонда холун мыскага чыгып сугу-биле саванчан чугула чогуу. Оонкай доораан чиг эйтке, ол шышак баарга, бүтүркөк болган өскө-даа ижин эртеринге микроотар оза дүргөн өтүп көздөп болуп. Мычанга олардан кылган белеткөөр эт кемчерин экиди хайндырап, быжырап чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

Чамдыкта дузаан балык эдин чигенин-ден база ижин-шөйүндү аарыглары, ижин хораннашкынны тынтып болуп. Чүгө дие, чиг балыкка бар турган микроотар дузаа-даа элбей артып каар ийикке дус чүгө оларын дүргөн өтүп көздөрүн тур моондактаан турар. Бир эвес дузаан балыкты сугга, малактыга бүткөн сугга үр үде шымылгы сугар болза дус эсти каар, а микроотар катап дүргөн-биле өтүп көздөп эгелеэр. Шак ийдиң балыкты экиди хайндырар ийикке быжырап болза, база-ла ижин шөйүндү аарыгларын болган ижин хораннашкынны өсөдүрүп болуп. Мычанга дузаан балыкты агым сугга азы сугу хөй катап солуп турган, хайндырар, быжырап херек. Ажылды дузаан балыкты 12 шактан эвөөш эвес уезин иштинде сугга дузун эвөөткө шыгыткан, ам хайндырып чигр, а быжырада 1-де чедир шыгытса чогуу.

ЭКИ ШЫНАРЛЫГ ЧЕМЧЕРНИ ЧЕМГЕ ХЕРЕГЛЕЭР

Эмчинин сүмези

Ижин-шөйүндү аартыр болган ижин хораннашкын микроотар болбаса, консервалан продукттарга база чыгылган туруп болуп. Ийдиң микроотарын өтүп көздөрүнге арыг агаар барык-ла негетиме болган олар дугаалагы карагың черге бешик үр үде чурттай, өтүп, көздөп шыдаарлар. Ийдиң кемчеринг хамаанчөк чыгып ичкан база аймылды.

Кажан микроотар чег продукттарына чыгышыпкан, аяа өтүп көздөрүнүн таарымчалыг байдалын тышкан турар болза, ол продукттарыны кемчерингөө хергелеэп көчүт аймылды. Ийдиң микроотарын хорамы нерви системаныга халдап, каракты баксырадып болуп. Оон ийдиң, белеткөөн кемге микроотарын чыгышыпкан хорамы кичиник асыканын иштин кургамырадыр ийикке, үнү чидирер, тыныкын бачкындаар ашаар. Инчаар хораннашкын чорутуу буталым деп адаар. Боталымын бодурубас дие, эйти, калбасын, ветчинаны, балыкты экиди хайндырып, быжырап херек, чүгө дие, ийдиң (бедик) температурага микроотар шыдашпай, доран өтүп каарлар. Чамдык микроотар чег продукттарына хоралыг чүгөлөргө чымылдырбай, кажан оларын кем-биле кады чыккан сөөгүндө ам ижинниң организмине, илангы ижин шөйүндөгү барган, нинти хораннашкынны болдуруп. Ичкан ижинниң температурын бедик, шаа төнүп, сөөк дер тектүр, саванчан адаа карартыр, мустрлар, аду одуругу ашаар.

Аарык ийикке өдүрүрүнүн мурунда күжү арып баксыраан маадар эдин кемге хергелеэре оза оварымыз чыгып болза чогуу. Ийдиң эйтиң кемге хергелеэтиң болурун дугайында мал өмчөнниси тыныскан шымылгызы бар-даа болза, ону дына оварымыз чыгып белеткөөн чигр херек. Ийдиң эйти чиге үр шыгжап черге болбас, быжырадып, чүгө дүгү чыар болза эки.

Эки шынарлыг консервалан кемчер боттарынны сүтүрүнүң таламы-биле чаа белеткөөн кемчерден гудактык үнеги болуп. Урелин баксыраан консервалан кичиник кадыкымын көчүт аймылды. Консервалар оларын харажаан ажылаанда урелин баксыраан туруп болуп. Урелин баксыраан консервалан харажаанын дүвү дашкар койбайн үнүп келген болуп. Ийдиң дүштүгү консервал харажаанын даштыдан чышыр баарга, чок болза шуут дедир ийилбас, чок болза ийилбас-даа ол доран эрп хевинге ийи дестейин үнүп келип болуп. Ол болза, үргөңгөн консервал чыгылган бактерваларын амидиралчы күштүн көргүзүп турары ол. Ийдиң консервалын үргөңгөн деп санааш, кемге хергелеэзе чогуу.

Харажааның тигеринден савы сыстап үнүп чоруу консервалын база кемге хергелеп болбас. Чүгө дие, ол база-ла урелин баксыраан консервал-дыр. Оон үргөңгөн уредейленин хынаар дие, хайндырган бүлөөн сугте ону суккан, көөр херек. Консервал харажааның иштинде багай агаар чыгылган турар болза, ол херал хөй бөр болган бир эвес кайы-бир терде (тигд) дымы бар болза, демги агаар оолан хейлини үнүп эгелеэр ийде болуп.

Ажыткаш шала чиген консервалын, илангы балык болган өйткөн кылган консервалын харажааның чигр-биле шыгжап база болбас, чүгө дие, ажыткаш шала чиген консервал бичкин-ле үр турар болза, ол доран урелин баксырап болган кадыкка хоралык. Бир эвес аргакотту кырыдан шыгжаар ужу таварышса, ону сөөк черге туртузуп, чиринги мурунда отла экиди чылдыр болза чогуу.

П. ЧЕРКАШИН, областын санитар-чиримдин башкынын вол өмчүн.

Мал өстүрөп планын күсеткен

Чөө-Хемчик районун Сталин аттыг колхозу 1955 чылда мал өстүрүрүнүн планга күсеткен.

Болхоотун малчынары: каларчылары, фермалар ажылдагылары бүгү күзүн малдарын ажаала кемгерилгенин, кадыды, олар-белчирин зоотехниктиң чүрүп сугулар организаасты таарыштырган тундунде малдарын баш санын өстүрүрүн планын колхоз району эң мурнай күсеткен. Чижээ, чымыл маалды өстүрүрүнүн планын 103 хуу, инектиң — 104 хуу, хойнуң — 117 хуу, өшкүнү — 111 хуу, тевиңиң — 120 хуу, хавааның — 101 хуу, дагааның — 103 хуу күсеткен.

Колхоз күрүнөгө эт дугаарынын планын 103 хуу, саржагың — 100 хуу, дүктүн — 101 хуу, сүттүн — 102 хуу күсеткен.

Малчынарже сагыш салбаан

Бымы районун «Совет Тыла» көдөз ажыла-агы артелиниң хойжулары колхозт

